

trobada a Cambridge, el poeta Rupert Brooke -mort durant la Primera Guerra Mundial, però no al combat, sinó de septicèmia provocada per una picada de mosquit a la rereguarda- serà un dels temes de conversa de les múltiples cartes que s'intercanvien Virginia Woolf i el matrimoni Raverat (format per la gravadora, pintora i més tard escriptora Gwendoline Darwin i el pintor francès Jacques Raverat), que ara viuen a la Provença, on Jacques es va apagant per culpa d'una esclerosi múltiple de la qual morirà el 1925, als quaranta anys. La correspondència entre Virginia Woolf i els Raverat va ser publicada el 2003 per Clear Books, sota el títol de *Virginia Woolf and the Raverats, a diferent sort of friendship*.

En aquestes cartes podem seguir la progressió de la malaltia de Jacques, però també descobrim xafarderies de Bloomsbury (ara ja de la segona època, quan el grup era més autoreferencial: ja hi havia qui escrivia les seves memòries i molts eren personatges influents). Els Raverat estan àvids de xafarderies i Woolf els les serveix amb aquella ironia, amb aquella mala bava. A través de les cartes també descobrim la passió que Jacques sent per l'obra de Woolf (ella fins i tot li envia les proves de *Mrs. Dalloway*, que Raverat lloarà uns dies abans de morir). Darrere aquesta correspondència s'hi entreveu una Woolf que ja comença a ser famosa, però que porta malament la vida social, encara que sigui el context d'on treu les anècdotes i les xafarderies.

Però no només hi ha frivolitat a les cartes; també hi ha comentaris sobre literatura, per exemple sobre la darrera novel·la del seu amic comú, E.M. Forster, *Passatge a l'Índia*, crítiques

El dels Neopagans és un moviment que va esclatar el 1908 al voltant del poeta Rupert Brooke

àcides dels contes de la vella rival de Woolf -i també bloomsburiana a estones- Katherine Mansfield, i discussions sobre els progressos en pintura de Vanessa Bell. Però un dels temes recurrents a les cartes, d'una banda i l'altra, és el dels Neopagans i del poeta Rupert Brooke.

El moviment dels Neopagans

El dels Neopagans és un moviment que va esclatar el 1908 al voltant de la figura del poeta Rupert Brooke, que segons Yeats era "el jove més atractiu d'Anglaterra", i que segons Virginia Woolf "hauria estat un bon parlamentari, però no era poeta". El

Rastres de Bloomsbury a Catalunya

El 1930 ja va ser traduïda al català per C.A. Jordana i publicada a Proa *Mrs. Dalloway*, de Virginia Woolf, i el 1938 es va publicar *Flush*, de la mateixa autora, traduïda per Rosa Cardús. La resta d'obres de Woolf han anat apareixent en català les darreres dècades i en diverses editorials, algunes traduïdes per Helena Valentí i Maria Antònia Oliver.

E.M. Forster també té traduïda bona part de la seva obra al català. Marta Pessarrodona és una de les persones que més han fet per difondre, entre nosaltres, l'obra i la història dels bloomsburians. El mateix podem dir de Sam Abrams.

El premi Sant Jordi del 1984 el va guanyar Olga Xirinacs amb *Al meu cap una llosa* (Proa), ficció plena de lirisme que recrea les tres setmanes en què el cos de Virginia Woolf va estar sota les aigües de l'Ousse, on es va endinsar amb pedres a les butxaques mentre Londres era bombardejada pels nazis.

Finalment, el llibre de Pilar Godayol, *Virginia Woolf. Cinc-centes lliures i una cambra pròpia* (Pòrtic, 2005), ens acosta a la gran escriptora i a la gent del seu cercle, en uns retrats ben definits i ben documentats. Imprescindible per a qui vulgui saber una mica més sobre la gent de Bloomsbury i rodalia.

1915, un cop desapareguda l'ànima de la colla, el moviment va continuar, sobretot per alimentar el mite Brooke (el de jove poeta neoromàntic i patriota que havia mort a la guerra i estava enterrat en una illa de l'Egeu). La parella Gwendoline Darwin i Jacques Raverat va sorgir d'aquest cercle de joves que feien vida a l'aire lliure, practicaven el nudisme, tenien grans idees sobre el món i adoraven la natura. Rupert Brooke, durant la seva curta vida, no es va estar mai de criticar els bloomsburians i els bloomsburians no van deixar mai d'atacar-lo a ell i els seus seguidors. Virginia Woolf es defensa de les velles crítiques de Rupert Brooke escrivint en una de les cartes als Raverat que el gran triomf dels bloomsburians "és el d'haver aconseguit una visió de la vida que no ha estat de cap manera corrupta o sinistra o només intel·lectual, més aviat bastant austera i ascètica, que encara aguanta i els fa continuar sopant junts, estant junts, després de 20 anys, i cap de les moltes disputes o èxits, o fracassos, ho ha alterat".

Jacques Raverat, per la seva banda, reconeix que enyora aquells anys bohèmics amb els Neopagans, però ara els troba una mica absurds. Gwendoline diu que allò en realitat va acabar el 1914, que la majoria de Neopagans han envellit, ja són morts, s'han tornat bojós, s'han barallat o estan guanyant molts calés fent negocis; "sembla que no ha estat una religió gaire exitosa", ironitza en una de les seves cartes.

Les últimes cartes entre Virginia i Gwen, amb Jacques ja mort, són força impactants i ens mostren, en petites dosis, la descomposició d'aquell nucli creatiu del barri de Bloomsbury.*

Dalt a l'esquerra, autoretrat de Duncan Grant; sota, autoretrat de Roger Fry. El quadre de la dreta és un retrat de John Maynard Keynes i la seva esposa, Lydia Lopokova, pintats per William Roberts. A la foto central veiem Duncan Grant, Maynard Keynes i Clive Bell en una imatge del 1919